



<b>TEMAT</b>	<b>Czy można wierzyć zmysłom?</b>
<b>AUTORKI SCENARIUSZA</b>	Joanna Jawiczuk Adrianna Wójcik
<b>CZAS TRWANIA</b>	2 x 45 minut
<b>DLA KOGO</b>	Kl V-VII SP
<b>CELE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• znam określenie Światowy Dzień Filozofii i wiem co to za święto</li> <li>• wiem, kim był Zenon z Elei i Kartezjusz , potrafię wyjaśnić jaki mieli stosunek do poznania zmysłowego</li> <li>• przeprowadzam proste eksperymenty i formułuję wnioski</li> </ul>
<b>METODY</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Podające: bajka filozoficzna „Duch wód”</li> <li>• Problemowe (w tym aktywizujące): dyskusja, burza mózgów, eksperyment, quiz</li> </ul>
<b>ŚRODKI DYDAKTYCZNE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Michel Piquemal, Duch wód [w:] Bajki filozoficzne. Jak żyć razem?, Muchomor, Warszawa 2012, s. 18.</li> <li>• Prezentacja_Zwierzęta i zmysły</li> </ul>
<b>MATERIAŁY DO LEKCJI</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• długopisy</li> <li>• wydruki – Karta badacza</li> <li>• wydruki – Instrukcje_eksperymenty</li> <li>• <u>Materiały do eksperymentów:</u> dwa dobrze zatemperowane ołówki, taśma papierowa lub bezbarwna, nożyczki, łyżka puree z banana, łyżka puree z ziemniaka, kieliszek bardzo gorzkiej czarnej herbaty, słomka, spinacz do bielizny, opaska na oczy np. szalik, szklanka lub słoik (muszą być okrągłe i przezroczyste), woda, kartka papieru, metalowa puszka np. po kukurydzy, balon, gumka recepturka, drewniana łyżka, kilka ziarenek ryżu lub kaszy gryczanej</li> </ul>



## PRZEBIEG ZAJĘĆ:

### 1. WPROWADZENIE:

Zadaj pytanie na początek lekcji: Jak zdobywamy wiedzę o świecie?

Przeprowadź burzę mózgow, wynotuj odpowiedzi uczniów i uczennic na tablicy  
Uwaga! Jeżeli będą się pojawiać takie odpowiedzi jak „wiedzę zdobywamy z książek”, dopytuj, a skąd tą wiedzę, zdobył autor książki itp.

2. Odwołując się do wynotowanych informacji zwróć uwagę klasie, że duża część wiedzy wynika z doświadczania świata poprzez zmysły.

3. Zastanówcie się wspólnie, jaki zmysł był dla nas najważniejszy, kiedy byliście małymi dziećmi, a teraz któremu ze zmysłów ufamy najbardziej?

*"Wszyscy ludzie z natury dążą do poznania, czego dowodem jest ich umiłowanie zmysłów (...) a zwłaszcza ponad wszystkie inne wzroku". Arystoteles, Metafizyka(980a)*

4. Przeczytaj lub streść indyjską bajkę „Duch wód” z książki „Bajki filozoficzne. Jak żyć razem?”

#### Pytania pomocnicze do tekstu:

- Na jakiej podstawie formułujemy sądy o świecie?
- Co może nam pomóc, aby upewnić się, że nie ulegamy pułapce postrzegania?
- Co robią ludzie, kiedy nie potrafią czegoś wyjaśnić?
- Czy postawa filozofa, który ciągle wszystko poddaje w wątpliwość, może być drogą do uzyskania wiedzy pewnej?

### 5. FILOZOFIA O ZMYSŁACH

Filozofowie już bardzo wcześnie dostrzegli słabości poznania zmysłowego. Jak to jest, że patrząc na przedmiot bardzo daleko ode mnie wydaje mi się taki mały? Skoro zdarza mi się, że to, co widzę, słyszę, okazuje się być złudzeniem- nie można budować pewności na tym co mówią nam o świecie zmysły.

Zenon z Elei ( V w p.n.e.) próbował przekonywać, że poznanie zmysłowe jest pułapką, w którą często dajemy się złapać. Jego eksperyment budzi pewne wątpliwości, ale przyjrzyjmy się tej argumentacji.

Wyobraźcie sobie następującą sytuację. Stoimy na podwórku, wokół nas miękki piasek, a ja rzucam ziarenko ryżu na ziemię. Czy ktoś miał szansę, usłyszeć ten dźwięk? Zenon z Elei uważał, że skoro jedno ziarenko upadając nie wydaje żadnego dźwięku, to worek wysypywanych ziaren też nie powinien, a dzieje się inaczej. Czego wg Was dowodzi ten eksperyment? Jaką widzicie jego słabość?



Kartezjusz (XVII w) francuski filozof, matematyk i fizyk też nie miał pełnego zaufania do zmysłów. Powtarzał, że człowiek rozsądny, chociaż raz oszukany przez zmysły musi wątpić w ich skuteczność i prawdziwość/ pewność tak zdobytej wiedzy o świecie. Nie odrzucał jednak całkowicie poznania zmysłowego, uważał, że jest ono punktem wyjścia, początkiem, pierwszym etapem poznawania.

## 6. EKSPERYMENTY

W zależności od warunków można przeprowadzić eksperymenty w małych grupach lub indywidualnie. Jeżeli klasa jest bardziej samodzielna rozdaj instrukcje, jeśli przewidujesz, że może to być trudne- przeprowadź pokaz i poproś, aby uczniowie robili razem z Tobą określone etapy eksperymentów.

7. Rozdaj materiały do eksperymentów podzielone na 4 Stacje Badawcze oraz Karty Badacza
8. Wyjaśnij, że ich zadanie będzie polegało na:
  - a) rozpoznaniu, jakiego zmysłu dotyczą eksperymenty z poszczególnych Stacji Badawczych (należy w Karcie Badacza oznaczyć odpowiedni symbol zmysłu)
  - b) sformułowaniu odpowiedzi i wniosków
  - c) refleksji: Czy wg Ciebie można ufać zmysłom?

Uwaga! Podsumowując eksperymenty możesz się odwoływać do pojęć z zakresu fizyki np. w doświadczeniu „Co się dzieje z tymi strzałkami?” wyjaśnić, że zaobserwowane zjawisko nazywane jest refrakcją- woda zachowuje się jak soczewka i odwraca obraz. Nie jest to jednak konieczne. Celem warsztatu jest analiza skuteczności, pewności poznania zmysłowego, a nie wprowadzanie terminów fizycznych. W klasach młodszych wystarczy operowanie pojęciem „złudzenie optyczne”.

## 9. PREZENTACJA/ QUIZ

Człowiek bardzo często lubi czuć się lepszy i mądrzejszy od zwierząt, ale natura nie dała nam takiej palety doświadczeń zmysłowych jakie mają zwierzęta. Sprawdźcie ile wiecie o możliwościach zmysłowego poznania świata u zwierząt.

Prezentacja\_Zwierzęta i zmysły

Wskazówka: Zatrzymuj prezentacje na slajdzie ze znakami zapytania i daj czas grupie na zastanowienie i udzielenie odpowiedzi.

Możesz to ćwiczenie przeprowadzić dzieląc klasę na zespoły, które wspólnie udzielają odpowiedzi i zdobywają punkty.



## 10. PODSUMOWANIE

Posiadanie zmysłów pozwala nam w sposób cudowny odczuwać życie. Uczy nas, kolekcjonowania doświadczeń. Tegoroczny Światowy Dzień Filozofii, który z inicjatywy UNESCO obchodzimy w trzeci czwartek listopada, postanowiliśmy poświęcić rozważaniom na temat „pewności” i „niepewności”. Przyjrzenie się samemu sobie i mechanizmom poznania, może wyrobić w nas filozoficzną postawę krytycznego myślenia. Takie poddawanie świata w wątpliwość, ma szansę uchronić nas przed popadaniem w pułapki- nie tylko złudzeń optycznych.